

nadto Instytut współpracuje z zespołem katedr historii kultury materialnej, w skład którego wchodzi katedra historii starożytnej. Rok 1950 przyniósł zarządzenie Ministerstwa Szkół Wyższych i Nauki nowelizując organizację Instytutu przy uwzględnieniu m. i. zespołowej pracy dydaktycznej i naukowej.

W zakresie dydaktycznym prace Instytutu skupiły się na dwu zagadnieniach: a) realizacji programu I i II roku nowego typu studiów, b) wzmoczenia dyscypliny pracy studentów lat wyższych oraz zwiększenia przepustowości uczelni. W zakresie pracy nad realizacją programu I i II roku uzgodniono zespołowo do czasu wydania odpowiednich instrukcji przez władze centralne rozmiary i listę lektur obowiązujących do kolokwiiów i egzaminów, oraz tematykę i stopniowanie trudności ćwiczeń, przy czym najbardziej palącym zagadnieniem okazało się korelowanie ćwiczeń z poszczególnych dziedzin. W zakresie organizacji pracy lat wyższych przedyskutowano i zunifikowano wymagania stawiane w stosunku do prac magisterskich, oraz przeprowadzono ewidencję ich tematyki jako wstęp do ich koordynacji, co wiąże się z rozpoczęciem przez Instytut zespołowych prac naukowych.

Zespołowa praca naukowa w Instytucie została zaplanowana w formie przygotowania w ciągu 5-ciolecia 4-tomowej historii Śląska ze szczególnym uwzględnieniem stosunków produkcyjnych i dziejów mas ludowych. Plan przewiduje zaproszenie do współpracy również kierowników katedr historycznych Uniwersytetu Wrocławskiego, stojących poza Instytutem (zespół katedr historii kultury materialnej, historii sztuki, prawa, szkolnictwa i ekonomii), a nawet częściowo pracowników pozawrocławskich. Redakcję całości objęli prof. K. Maleczyński i dr A. J. Wilder z Instytutu Spraw Międzynarodowych w Warszawie. Redakcję poszczególnych tomów objęli: tom I (Śląsk starożytny i przedfeudalny) prof. K. Majewski, tom II (Śląsk w dobie feudalnej) prof. E. Maleczyńska, tom III i IV (Śląsk w dobie kapitalizmu) dr J. A. Wilder.

Niezależnie od pracy zespołowej całego Instytutu prowadzą poszczególne katedry prace zespołowe z zakresu swych specjalności. Katedra historii powszechnej średniowiecznej (prof. S. M. Kuczyński) prowadzi prace krytyczne nad Długoszem; katedra historii powszechnej nowożytnej (prof. Wł. Czaplinski) bada w oparciu o rękopisy Ossolineum rolę mieszczaństwa polskiego w XVI i XVII w., katedra historii Polski średniowiecznej (prof. E. Maleczyńska) przygotowuje wydanie przekładu tekstów do dziejów husytyzmu polskiego; katedra historii polskiej nowożytnej (prof. H. Wereszycki) opracowuje dla Instytutu Spraw Międzynarodowych materiały do tematu „Historiografia polska 1945-50 o zagadnieniach niemieckich”; katedra historii Śląska (prof. K. Maleczyński) prowadzi badania nad polskością na Śląsku w ostatnich stu latach (subwencionowane przez Komisję Popierania Twórczości Naukowej i Historii przy Prezydium Rady Ministrów) i nad najstarszym osadnictwem na Śląsku (subwencionowane przez Kierownictwo badań nad początkami państwa polskiego), oraz zbieranie materiałów do historii ruchu robotniczego na Śląsku w latach 1880-1890.

Karol Maleczyński

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA WE WROCŁAWIU, R. 1950

Przygotowując się do zamknięcia bilansu pracy Biblioteki Uniwersyteckiej za rok 1950, można stwierdzić poważne osiągnięcia i zwiększenie uzyskanych wyników w porównaniu z rokiem ubiegłym. Schemat organizacyjny

Biblioteki został ostatecznie skryształizowany i przedstawia się następująco: 1. Dyrekcja, 2. Sekretariat, 3. Dział Uzupełniania, 4. Dział Opracowania, 5. Dział Udostępnienia, 6. Dział Czasopism, 7. Dział Konserwacji, 8. Dział Bibliotek Instytutowych, 9. Dział Informacji i Poradnictwa, 10. Dział Rękopisów, 11. Dział Starych Druków, 12. Gabinet Graficzny, 13. Gabinet Śląsko-Łużycki, 14. Gabinet Muzyczny, 15. Zbiór Kartograficzny. Biblioteka posiada też intraligatornię, która obsługuje oprócz Biblioteki zakłady Uniwersytetu i Politechniki. Nadmienić należy, że schemat ten nie został narzucony z góry, lecz wypłynął wprost z potrzeb życia.

Liczebność księgozbioru na dzień 15 XII 1950 roku osiągnęła cyfrę 941.266 woluminów. Wpływy w 1950 r. wynoszą 23.527 wol. W polityce uzupełniania zbiorów kładziono silny nacisk na zaopatrzenie studentów w potrzebne dla studiów wydawnictwa polskie i radzieckie oraz na kompletowanie i uzupełnianie braków w posiadanych już wydawnictwach ciągłych. Uwzględniając doniosłość czasopism dla pracy badawczej i naukowej, Biblioteka postarała się zaopatrzyć w czasopisma nie tylko polskie lecz i zagraniczne. W roku bieżącym otrzymano 1038 czasopism zagranicznych, to jest o 140% więcej niż w roku ubiegłym.

Księgozbiór podręczny Czytelni głównej, stale aktualizowany, wzrósł o 35% w porównaniu z rokiem 1949 i wynosi 10.915 wol. Możliwość prowadzenia studiów i poważnych badań naukowych w oparciu o księgozbiór Biblioteki Uniwersyteckiej wpłynęła na zwiększenie frekwencji czytelni i wypożyczalni. W 1950 r. do 15 grudnia liczba odwiedzin w czytelni wynosiła 26.700 a więc o 57,5% więcej niż w roku ubiegłym, przy wyzyskaniu 97.171 wol. to jest o 80% więcej niż w roku poprzednim.

Czytelnia była otwarta codziennie, zarówno w dnie powszednie jak też w niedziele i święta od 8 do 20 bez przerwy (od 1 I 1951 do 21-ej godz.). Wzrost czytelnictwa wykazał się również w czynnościach wypożyczalni. Ilość osób wypożyczających wynosiła 4.604 czyli wzrosła o 175%, ilość wypożyczonych wol. 6.022 czyli wzrost o 133%. Zaznaczył się również wydatnie wzrost frekwencji czytelników w czytelniach działów specjalnych. Czytelnie te są istotnymi warsztatami pracy badawczo-naukowej. Niezmiernie bogaty dział starodruków wysuwa Bibliotekę Wrocławską na jedno z pierwszych miejsc, jeżeli chodzi o badania oparte o ten materiał. Dlatego w dziale tym szła praca w przyspieszonym tempie, aby możliwie prędko udostępnić zebrany materiał. Cały księgozbiór został uchwycony liczbowo, przesegrowany i ujęty w zespoły, które kolejno podlegają bibliotecznemu opracowaniu. Inkunabuły wzrosły do ogólnej liczby 2.105. Z tego opracowano w oparciu o bibliografię lub też metodą typograficzną wszystkie inkunabuły formatu quarto. Obecnie 1.302 inkunabuły oddane są do wyzyskiwania naukowego. W partii opracowanej metodą typograficzną, to jest dzieł dotychczas nieznanych bibliografom, najcenniejsze okazało się odkrycie przez dra Bronisława Kocowskiego nowego dotychczas nieznanego druku z pierwszej oficyny wrocławskiej Kaspra Elyana. Jest nim Tomasz z Aquino: Summa de articulis fidei et ecclesiae sacramentis. Jest nim dzieła pozycja, o ile chodzi o produkcję drukarską Wrocławia z lat 1475-1482. Z całego przejrzanego dotychczas zapasu najstarszym chronologicznie drukiem w Bibliotece Uniwersytetu okazał się pergaminowy fragment Guillelmi Durandi: Rationale divinatorum officiorum, pochodzący z drukarni mogunckiej

Fusta i Schoeffera z roku 1459. Polonica, silesiaca, lusatica i slavica stanowią grupę tak zwanych druków wydzielonych jako te, które są najpotrzebniejsze i najbardziej poszukiwane przez badaczy polskich. W roku sprawozdawczym napływ ich do księgozbioru Biblioteki Uniwersyteckiej był rzeczywiście obfity. Samych poloniców jest 1.514 wol. Ogółem druki wydzielone liczą obecnie 7.328 wol. i wszystkie przeszły przez tzw. rejestratio primaria. Ustawione alfabetycznie w obrębie trzech formatów są natychmiast dostępne czytelnikowi. Obecnie polonica podlegają normalnemu katalogowaniu i oznaczaniu bibliograficznemu. Ciekawą grupę wśród druków wydzielonych stanowią druki przynależne dawniej do klasztoru cysterek w Trzebnicy. Odnaleziono ich dotychczas 114 wol., w tym przygniatającą większość stanowią polonica. Razem z 10 woluminami, zachowanymi w dziale rękopisów, stanowią one szczyłek Biblioteki Trzebnickiej, która sama w sobie jest silnym dowodem polskości tamtego klasztoru. Tę bibliotekę zarówno od strony historii jak i księgoznawstwa opracowuje mgr Helena Szwejkowska.

Oprócz biblioteki piastowskiej z Legnicy tzw. Bibliotheca Rudolphina, której opracowanie jest na ukończeniu, druga śląska biblioteka Piastów z Brzegu znalazła schronienie w Bibl. Uniw. w formie depozytu. Około 100 wol. zatrzymało muzeum Piastowskie w Brzegu, resztę, to jest 2.832 wol. przejęła Bibl. Uniw. Opracowanie dziejów obu bibliotek, zbadanie i omówienie bibliograficzne zasobu stanowi zakres pracy naukowej dr. Kocowskiego na rok 1951.

Z druków obcych XVI wieku zarejestrowano 7.026 wol. Alfabetyczny układ haseł w obrębie formatów udostępnia badania natychmiast. Scalone druki obce XVI wieku stanowią ciekawy materiał do badań nie tylko bibliograficznych ale i nad socjologią książki. Stanowi to przedmiot specjalnych badań mgr. Głombiowskiego. Powiększyły się również zbiory Aldinów do 286 wol. i Elzewirów do 289 wol.

Druki obce XVII i XVIII wieku nie mogą być na razie opracowane ze względu na brak magazynów. Korzystanie ze zbiorów starych druków wzrosło o 100% w stosunku do roku poprzedniego. Czytelnicy korzystali również ze zbiorów działu rękopisów (96 odwiedzin przy wykorzystaniu 117 rękop.). W zbiorach tych można znaleźć źródła historiograficzne i w ogóle opisowe z zakresu zagadnień historycznych i historyczno-literackich, związane ze Śląskiem oraz materiały do dziejów nauki i kultury średniowiecznej na Śląsku i jej związku z Polską. Zbiór rękopisów powiększył się w tym roku, gdyż między innymi odzyskano ponad 200 rękopisów silesiaków, pochodzące z dawnej biblioteki Schaffgotschów w Cieplicach. Obecnie Biblioteka posiada około 9.300 rękopisów. Wielkie usługi historykom i badaczom naukowym oddaje gabinet śląsko-łużycki, posiadający bibliotekę podręczną złożoną z 11.000 wol.

W roku bieżącym został udostępniony dla czytelników zbiór kartograficzny. Podstawą jego stały się szczątki bogatego niegdyś zbioru dawnej Biblioteki Miejskiej, który uległ zniszczeniu w czasie działań wojennych. Z liczby kilku tysięcy obiektów kartograficznych pozostało zaledwie kilkaset. Uporządkowany i starannie wedle możliwości kompletowany zbiór kartograficzny ma obecnie zarejestrowanych około 3000 pozycji, w tym 380 atlasów i ponad 2500 map. Jakkolwiek liczbowo jest on mały, to jednak znajdujące się w nim zbiory map XVI, XVII i XVIII wieku powinny zainteresować historyków i geografów.

Nowe zadania stanęły przed Gabinetem Graficznym w związku z rozwojem ruchu dokumentacyjnego. Biblioteka Wrocławska wysunęła projekt zerwania z tradycją muzealnego charakteru gabinetów, silniejszego ich związania z książką i biblioteką oraz podjęcia prac nad dokumentacją ilustracyjną. W związku z tym rozpoczęto już dokumentację ilustracyjną w zakresie rękopisów i starodruków. Wypływa przy tym bogaty materiał, który może oddać olbrzymie usługi historykom sztuki i badaczom przeszłości. W oparciu o zbiory Gabinetu Graficznego urządzono wystawę litografii Daumier'a pt. „Francja pierwszej połowy XIX w. w oświetleniu postępowej karykatury”, cieszącą się wielką frekwencją. Inne wystawy organizowane przez Bibliotekę dały nam przegląd starych i nowych opraw, wykazały udział nauki polskiej w budowie socjalizmu w planie sześcioletnim, oraz zobrazowały zasadniczą tematykę literatury pięknej radzieckiej. W projekcie jest urządzenie w najbliższym czasie wystawy sztychów Hogarta. Organizowane przez Bibliotekę odczyty i wieczory dyskusyjne przynoszą poważny wkład do umysłowego i kulturalnego życia Wrocławia i zdobyły sobie powszechne uznanie. Na zakończenie musimy krótko wspomnieć o wydawnictwach Biblioteki. Ukazały się zapowiedziane w roku zeszłym informatory w liczbie siedmiu. Oprócz tego Biblioteka wydaje rozprawy z zakresu bibliologii. Takich rozpraw ukazało się dotąd pięć.

M. Burbianka

MUZEUM ŚLĄSKIE WE WROCŁAWIU R. 1950.

Muzeum Państwowe we Wrocławiu, utworzone decyzją Ministerstwa Kultury i Sztuki w r. 1947, otwarte dla zwiedzających w lipcu 1948 r., zmieniło z początkiem 1950 r. nazwę na Muzeum Śląskie. W ten sposób Ministerstwo Kultury i Sztuki podkreśliło jego rolę i znaczenie, jako centralnej instytucji muzealnej Śląska. Jednocześnie ze zmianą nazwy podporządkowano Muzeum wrocławskiemu, jako okręgowemu, dziesięć muzeów regionalnych na terenie województwa wrocławskiego. Z dniem zaś 1 stycznia 1951 r. przejdą pod zarządek Muzeum Śląskiego wszystkie pozostałe muzea regionalne dolnośląskie a prócz nich muzea w Opolu, Raciborzu i Nysie, łącznie więc pod zarządem Muzeum Śląskiego pozostawać będzie 18 muzeów podstawowych. Ponadto Muzeum Historyczne m. Wrocławia w Starym Ratuszu wchodzi w skład Muzeum Śląskiego, jako jego Oddział.

Muzeum Śląskie jest muzeum wielodziałowym. W r. 1950 obejmowało działy: dział archeologii przedhistorycznej i wczesnodziejowej, obejmujący wyłącznie materiał z terenu Śląska, dział historyczny, dział śląskiej sztuki średniowiecznej, Galerię Malarstwa Polskiego od epoki Stanisława Augusta do czasów sprzed drugiej wojny światowej, dział rzemiosł artystycznych i w początkach dział etnograficzny. Ponadto istnieje w Muzeum Śląskim gabinet grafiki artystycznej, gabinet numizmatyczny i wyjątkowo zasobny gabinet sfragistyczny. Osobny, a duży dział stanowi biblioteka naukowa Muzeum Śląskiego z zakresu sztuki, archeologii przedhistorycznej i wczesnodziejowej, oraz historii kultury materialnej. Liczy ona blisko 30.000 tomów.

Z wymienionych działów dział archeologii śląskiej, dział śląskiej sztuki średniowiecznej oraz Galeria Malarstwa Polskiego mają już zorganizowane wystawy stałe, które mieszczą się w gmachu głównym przy placu Wojewódzkim 5. Całkowita odbudowa tego gmachu umożliwi urządzenie dalszych wy-